

РЕЦЕНЗИЯ

ОТ ПРОФ. АННА БОЯДЖИЕВА

НА

ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И
НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“ ДЕПАРТАМЕНТ „ДИЗАЙН“ ПРИ НБУ

ДОКТОРАНТ: ДИНКА ЖОРОВА ЯКИМОВА- КАСАБОВА

ТЕМА: „ДРЕХАТА ПОД ВЛИЯНИЕ НА ПРОСТРАНСТВОТО“

Научно направление:8.2 „Изобразително изкуство“

Настоящият труд е мотивиран от творческите интереси на докторантката в областта на модата и преподаваната от нея дисциплина в АМТИ, Пловдив. Тук ще си позволя да припомня отличното представяне на Динка Якимова по време на следването й в специалност Текстил в НХА /1998-2004г./ и нейната изключително интересна дипломна работа „Хамелион“. Това беше инсталация от облекла, провокирани от околната архитектурна среда, където човек се идентифицира със заобикалящите го обекти и се скрива в своето удобно убежище – дрехата. Техниката е ситопечат на архитектурни графични форми върху плат и брилянтно ушити облекла с изчистена линия. Този факт не е случаен. Той насърчава творческия път на дизайнерката и логично води до днешното вълнуващо събитие, нейната докторантска защита. Динка Якимова има сериозна творческа биография. Тя участва активно в изложби и уършипи на Концептуална дизайнерска платформа Иван АсенII, в дизайнерски форуми в Австрия и Виена, в изложби на СБХ и много други. Има необходимите научни публикации.

Темата на дисертационния труд е изключително интересна, многопосочна и очертава

параметрите на изследването, съставните елементи и процеси. Отбелязаният периодът в докторантурата, включва годините, които бележат разделителна линия между два века, изключително важни за динамичните промени, в областта на изкуството и дизайна.

Трудът разглежда „огледалната проекция на пространството върху облеклото независимо дали това е храм, сцена или социална сфера, назовани най - общо с термина *пространство*“ /цитат от докторантурата/. Той съдържа историческа част, свързана с митология, религия, изкуство, включващи древни култури и обитаващи пространства, които влияят върху облеклото на човека. Акцентът е върху периода от края на XIXв. до 20-те години на XXв., когато шивашкия занаят става дизайнерски продукт. В труда се очертава хоризонтална ос от компоненти, важни за визията на дрехата, а именно- *пространство – функция – начин на живот – култура*.

Авторефератът отразява коректно основното съдържание на дисертацията.

Дисертационният труд съдържа: увод, пет глави, заключение, библиография, научни приноси – текстова част с обем 161 страници и 80 изображения в приложение, подкрепящи текста.

Методите на изследване отговарят на поставените цели и задачи на дисертационния труд. При работата по темата е използван „културно-исторически анализ“, „стилов анализ“ и подбор на визуални и текстови материали.

Цели и задачи: Проследява се хронологично развитието на облеклото в исторически, социологически, културологичен и артистичен план, свързани с пространството, и облеклото като субкултурен феномен.

Актуалност: Темата е особено актуална, както за преподаватели и студенти, изучаващи мода, така и за дизайнери и изкуствоведи с интерес към

разглежданата проблематика. Трудът може да служи и като основа за нови изследователски проекти.

Структура на дисертацията.

Увод: Представя границите на изследването, съпътстващите теоретични проблеми, артистични концепции при създаване на дрехи, съвременни технологии, динамика на художествените процеси и модни тенденции в посочената времева рамка.

Първа глава: Докторантката прави исторически преглед на развитие на облеклото, свързано с определени пространства - от първите датирани облекла и инструменти за изработка през епохата на неолита /40000–10000 г. пр.н. е./ до сецесиона и модерния начин на живот от 20 години на XX в. Този блиц преглед дава знания за наличието на общи принципи при създаването на дрехи и отражението на религията, архитектурата, изкуството, технологиите върху тях.. Те показват културата и различията в облеклото в зависимост от йерархията в обществото и начина на живот. Трудът ни запознава с *египетската* цивилизация и дрехата, която носи знаковост и символика на египетските божества, с архитектурата на *Древна Гърция* и известните гръцки храмове, отличаващи се с елегантност на пропорциите, симетрия и ритъм, даващи отражение върху облеклото на древните гърци – хармонично, с изчистена конструкция и цвят. *Римският костюм* е компилиран от многообразието от култури, които съставят Римска империя. И тук както при другите древни цивилизации дрехата подчертава социалната йерархия и е взаймствана от архитектурните елементи. Общата основа при създаването на дрехата при *древните цивилизации* е „силната връзка между митология, религия, изкуство и бит“. При анализа на различните епохи Динка Якимова прави своето заключение, че “ Визуалната връзка между архитектура и костюм ясно личи в почти всяка епоха от историята - готика, ренесанс, барок и рококо, чак до средата на XIX–ти век, когато Чарлз Фредерик Уърд слага началото на първокласната мода по поръчка“/цитат/. Така например готическите катедрали, са в

пряка връзка с пропорциите в средновековния костюм, а в епохата на Ренесанса, изкуството, науката, занаятите, създаването на нови материи и орнаменти, вдъхновени от природата, стават важна част от живота и облеклото на човека. Тъжествеността на Барока и грациозността на стила Рококо оставят своя отпечатък върху архитектурата, декорацията на интериорните пространства, материите, орнаментите и облеклото.

Новият XX век предлага нов начин на живот, нова архитектура, нова интериорна среда и нов стил при създаване на облекло. „Формата и линията при дрехата са взаимствани от декоративното изкуство, обогатено с орнаментална и флорална стилистика“/цитат/. Елегантните пластични форми при *сецесиона* присъстват едновременно в архитектурата, интериора и модата. Този декоративен стил се ражда чрез творческото търсене и взаимодействие между различните жанрове в изкуството, вдъхновени от източното изкуство. Дрехата през 20-те години! В дисертационният труд е разгледано творчеството на дизайнери-новатори, провокирани от духа на новото време, като Уърт, Пол Поаре, Коко Шанел, една от най-влиятелните жени на XXв, защитаваща в своята работа удобството и естетиката, и още Люсил, Жана Пакен, Жана Ланвен, Мадлен Вионет и др. **”Ready to wear” или конфекция.** След интереса към ръчно изработената авторска дреха следва период на машинното производство на облекла. Създадената система за пропорционални размери, дава възможност да се произвеждат дрехи в масов мащаб. „Новите технологии и промените в начина на живот променят и концепцията за модата като продукт“, прави заключение докторантката.

Втора глава: Разглежда **субкултурите** като нови пространства с нови уникални възможности. Докторантката Динка Якимова анализира визията и обособените територии на субкултурните движения, променили живота на цели поколения. Едно от най-интересното е **хипи** движението от 60-70те години на XXв. Характерно за него е експериментаторският дизайн, който „излиза на улицата и подлага на преоценка традиционните ценности в живота и модата“. Творбите на Ив Сен Лоран, Соня Рикел, Мари Конт, Барбара Хуланицки стават хит през тези години. Дизайнът при платовете,

артистичните решения и технологиите вървят в една посока. *Различното е издигнато в култ*. **Пънкът** е социално натоварена идеология, която демонстрира чрез дрехата ярко изразената индивидуалност и експресивност. Движението се идентифицира с музиката пънк рок и антиконформизма. „*Това е време за промени и крайности*“, отбелязва докторантката. Тук се разглежда и дейността на дизайнерката *Вивиан Уестууд*, основоположник на *пънк модата*. Тя създава дизайн, който правръща дрехата в арт произведение. В дисертационният труд присъстват и: **киберпънкът**, ориентиран към научната фантастика и високотехнологичните материи с основоположник Уилям Гибсън, **Хип-Хоп** движението, което включва: диджеи, графити, брейк и рапиране с корени от афроамериканската музика и култура. То има своя мисия и социални послания, които и днес присъстват в световните практики. „*Текстилният дизайн следва модните тенденции при отделните стилове*“, прави изводи докторантката.

Трета глава. Включва *сцената като пространство влияещо върху дрехата*. Изключително интересна част от дисертацията, която разглежда взаимодействието *дреха-сценично пространство*, провокирана от „сцената“ като вдъхновител на модни тенденции и дизайнерски решения. Стартира с едно от най- абстрактните изкуства – музиката и джаза от 20-те, преминава през театралните сцени и костюма, киното, балета и кабарето. Този сбор от сценични пространства изискват определена визия на облеклото, артистично поведение, характер. И модата като медия реагира на новите тенденции и костюмография. Представено е историческото развитие на театралния костюм и маската от древността до 20-те години на ХХ в., важни за характера на сценографията и актьора. „В пространството, наречено **театър** дрехата оживява по уникален начин с необикновено предназначение“, /цитат от докторантурата/. **Киното**, като „едно от най- космополитните изкуства“ и влиянието му върху модата е представено изчерпателно в докторантския труд. От зората на филмовата индустрия тя работи с известни модни дизайнери. Това са Коко Шанел, подписала първия договор за филмови костюми от 1931г., Маделин Вайонет, Елза Скиапарели и нейните тоалети, които стават и дрехи, носени извън снимачната площадка, и повлияващи върху вкусът и стила на обществото. Дисертационният труд изследва и

възможностите и интерпретациите на **балетният костюм** от 17-18 и 19в., даващ възможност за свобода на движение на танцьорите, за създаване на хореография и среда. „Танцът е комплексно изкуство, чийто главни компоненти са движение, музика, пространство, между които не на последно място се нарежда и танцовият костюм като подкрепящ спектакъла компонент”, цитат от анализите на докторантката. **Кабаретният костюм** и едно от най-популярните кабарета в света „Мулен Руж” и танца, известен като „Can-can“ са отбелязани в докторантурата.

Четвърта глава. Медийно пространство и дрехата. Откакто модата осъзнава своя водещ статут в обществото, тя има нужда от популяризиране и информиране за своите тенденции, дизайнери, влиятелни личности, начин на живот. Такива са едни от най-старите изтъкнати списания „Харпърс Базар” и „Вог”, с художествени фотографии, създадени от талантиливи творчески екипи. „Вог“ продължава и днес да е водещо издание за стил, вкус и мода. В началото на XXI в. постепенно „мрежата“ се намества в медийното пространство чрез социалните мрежи, мега магазини, виртуалите модни ревюта, уеб сайтове и др. Безспорни са възможностите на новите медийни технологии. Връзките производител-потребител са мигновени. Добива популярност **екомодата**, новото списание „SIX”, за **етична** мода, което „отбелязва дизайнерите, отделни лица, независими марки и компании, които създават по-етично и устойчиво бъдеще за модната индустрия“. Докторантката обръща голямо внимание на антитезата на днешната "бърза мода", и нейните щадящи предимства за обществото и планетата. Тя прави извода: *“Може би бързото докосване до световите от виртуалното измерение ще накара част от обществото да преосмисли своите етични стандарти, спрямо модата”*

Пета глава. Нашето съвремие и дрехата - нови пространства, нова перспектива. Изключително важна глава за докторантския труд, в която обстойно се разглежда т.н. „**бавна**“ или „**устойчива мода**“ с качеството на производство и устойчивост във времето. Това са дрехи с послания, с емоционални връзки, дрехи, които са част от бъдещето, даващи „нов тласък в областта на науката, търсещи нови и абстрактни идеи за производство на текстил и облекло“. Тази мода има нужда от връщане към древните техники, които съчетани с екологични или рециклирани материали, създават нови,

съвременни модни продукти. Включването на **занаятите и ръчната работа** в „бавния“ дизайн, се превръщат в основен елемент във философията на екологичните дизайнери и марки. Такива са Ливия Фърт и Стела Макартни, Исей Мияке, „H&M“, Nike, които експериментират с различни материали, техники и дизайни. **Модната индустрия, се смята за втората най-замърсяваща** в света. Идеята на движението за **екологична и етична мода** е да преосмисли начините на производство и да пази чиста природата. „Цели екосистеми са променени поради нашия апетит за дрехи“ констатира докторантката. Организация, наречена *Етичен Моден Форум* е изготвила набор от критерии за етична мода. Трудът на Динка Касабова посочва тези проблеми и акцентира на възможностите на *устойчивата мода*.

В дисертацията се обръща специално внимание на бъдещето на *експерименталните интердисциплинарни проекти*, които изследват връзката между текстила, дрехите и здравето на човека, базирани на нанотехнологиите, като създават "умни" и "интерактивни тъкани" и тъкани с **термична памет**. Това е т.н. **технологична мода**, важна част от труда, която чартае посоките на съвременното изискване към дрехата. Някой от най - модерните технологии дават възможности за общуване с дрехата „на друго ниво“. Например Хюсеин Чалаян е известен моден дизайнер, който експериментира с новите технологии при създаване на своите модни колекции. **“Smart“** текстил е създаден от синтетични влакна с вградени технологии. *„Развитието на новият смарт текстил е знак за зараждане на ново явление в модата“*, пише докторантката. Новият стил ще трябва да отговори на определени нужди като себеизразяване, комуникация, естетична визия, предпазна функция. Новите компоненти генерират енергия от слънчевите лъчи и я съхраняват в батерии, които се използват при създаването на специално облекло. Един от най-иновативните проекти в тази сферата за осъществяване на връзка между **дигиталните технологии и дрехата**, отбелязани в труда е работата на инженери от екипа на Google и дизайнери на „Levi's“. Например технологията Google Jacquard, позволява новосъздадения текстил да се превърне в повърхност, която се управлява от жестови команди.

Друга част от умните тъкани е **електронния текстил**, който е „интердисциплинарна научна област, фокусирана върху разработване на технологии и производствени техники за създаване на гъвкави информационни системи, както за военната индустрия, така и за масово потребление“. Повечето „интелигентни“ дрехи са хибридни продукти, някои от тях подходящи за сцена. За създаване на електронен текстил или е-текстил се обединяват усилията на различни специалисти в екипи от инженери от електрониката и текстилната промишленост, лекари, учени, дизайнери. Спомената е работата на дизайнера на футуристични дрехи- холадката Анук Випрет.

Дрехата като **втора кожа** е отбелязана в труда. С напредъка на технологиите се създават тъкани, които имитират много от свойствата на кожата. Съвременните облекла съчетават естетика, стил, функция, високи технологии. Всички дрехи имат социални, психологически, физически и естетически функции и се основават на ергономията на тялото, технологиите, материалите и въздействието върху околната среда. *Именно това доказва чрез своята работа Динка Касабова. Но тя отбелязва, че предстои проучване на здравните последици от „модерните дрехи“.*

Заключение:

Докторантката Динка Якимова изключително задълбочено издирва, събира и систематизира материалите по темата, използвайки в повечето случаи чуждестранни източници и прави необходимите анализи и научни заключения. Дисертационният труд е добре структуриран и организиран. Текстът и визуалните материали към него отговарят на изискванията. *Научните приноси са изведени компетентно от докторантката и са важна част от научното изследване.* Важността на този труд е в силата му да документира, анализира и преосмисля създаването на дрехи, свързани с определени пространства в исторически, културен, естетически, екологичен и технологичен план. Образоването на младото поколение в новия начин на устойчиво мислене е важна част от този процес. Представени са и най-новите тенденции в модния дизайн на дрехата и са очертани възможните им посоки в бъдеще. Научният труд може да се използва за учебни цели. Дисертационният труд представлява завършено научно изследване, което обхваща определен период от време и проследява развитието на облеклото във връзка с пространството, начина на живот, културата, новите материали и технологии.

Представеният текст и съпътстващите визуални материали ми дават основание да се обърна към почитаемото Научно жури и убедено да предложа да присъди на Динка Якимова образователната и научна степен “Доктор”.

